

Bibliografia

KSIĄŻKI EKONOMICZNO-ROLNICZE

GRZEBYK B., MIŚ T., WALENIA A., ZAJĄC D.: **Rola instrumentów wspólnej polityki rolnej w zrównoważonym rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich.** – Wyd. Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2017, 237 s.

Wspólna polityka rolna UE na przestrzeni lat swego działania charakteryzuje się dużą elastycznością i zdolnością adaptacji do zmiennych uwarunkowań. Od strategii jednostronnie proprodukcijnej i prodochodowej ewoluuje ku zagadnieniom środowiskowym i społecznym. Aktualne instrumenty WPR uwzględniają nowe podejście do rozwoju rolnictwa, w którym podstawową rolę odgrywa koncepcja rolnictwa zrównoważonego uznająca priorytetowe znaczenie środowiska przyrodniczego w realizacji funkcji produkcyjnych.

Autorzy publikacji jako cel główny przyjęli ocenę roli najważniejszych instrumentów WPR w realizacji zrównoważonego rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich w województwach podkarpackim i świętokrzyskim. Regiony te zostały wybrane z uwagi na wysoki udział obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych, objętych różnymi formami ochrony, w tym programem Natura 2000, a jednocześnie najwyższy poziom niedorozwoju społeczno-gospodarczego, co potwierdzają wskaźniki makroekonomiczne. Podstawą analiz porównawczych były dane statystyczne dotyczące rolnictwa i obszarów wiejskich wymienionych województw z lat 2004-2015, z uwzględnieniem kolejnej perspektywy finansowej, czyli okresu 2014-2020. Autorzy przedstawili rys historyczny wprowadzenia koncepcji zrównoważonego rozwoju do polityki gospodarczej, w tym rolnej Unii Europejskiej. Określili znaczenie rolnictwa w rozwoju województw podkarpackiego i świętokrzyskiego. Analizowali wielkość środków pozyskanych w ramach PROW 2007-2014 oraz funkcje organizacji rządowych i pozarządowych w ich pozyskiwaniu. Scharakteryzowali najważniejsze w realizacji zrównoważonego rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich badanych regionów instrumenty WPR. We wnioskach stwierdzili m.in., że zaproponowane w PROW 2007-2014 instrumenty nie przyniosły na Podkarpaciu i w Świętokrzyskiem oczekiwanych efektów. Przyszłość tych obszarów wiejskich zależy od bieżącej aktywności rolników i samorządów w stymulowaniu przemian odpowiadających celom WPR. Niewykorzystanie możliwości w latach 2014-2020 wobec perspektywy modyfikacji wsparcia w kolejnym planie finansowym może nieodwracalnie opóźnić rozwój tych regionów. (M.M.)

GOLINOWSKA S.: **O polskiej biedzie w latach 1990-2015. Definicje, miary, wyniki.** – Wyd. Naukowe Scholar, Warszawa 2018, 194 s.

Zjawisko ubóstwa dotyka społeczeństw w każdej epoce, ale może występować z różnym nasileniem i zmieniać charakter na skutek zachodzących przemian społeczno-gospodarczych. Okres 1990-2015, w którym autorka analizuje ubóstwo, był czasem tworzenia w Polsce nowego systemu ekonomicznego i społecznego, którego negatywnym skutkiem było wykluczenie społeczne i bieda części społeczeństwa. W ujętych w badaniach latach można wyróżnić trzy okresy: lata dziewięćdziesiąte XX wieku, w których likwidowano stare, a tworzono nowe instytucje, zasady i regulacje; od początku XXI wieku do wystąpienia w 2008 roku globalnego kryzysu finansowego, w którym wprowadzano w Polsce regulacje europejskie i wykorzystywano pierwsze środki z unijnych funduszy; przełom pierwszej i drugiej dekady XXI wieku, w którym trwał kryzys i wprowadzano nowe metody funkcjonowania sfery publicznej. Rozważania dotyczące ubóstwa i wykluczenia społecznego prowadzone są na tle ogólnych przemian społecznych w Europie i na świecie, wskaźniki ubóstwa porównywane są z przeciętnymi danymi europejskimi, a obserwacje dłuższych trendów czasowych pozwalają na dokonanie oceny zjawiska. W pierwszym rozdziale monografii objaśniony został charakter ubóstwa i jego cechy w krajach Europy Zachodniej i w Polsce. W drugim przedstawiono definicje pojęć oraz informacje o badaniach prowadzonych przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych. Następnie omówiono wskaźniki charakteryzujące ubóstwo, długookresowe trendy w jego kształtowaniu się oraz nowe ujęcie problemu w badaniach ilościowych. W kolejnych rozdziałach omówione zostały wyniki badań jakościowych prowadzonych w formie wywiadów i obserwacji, sformułowana ocena ubóstwa tzw. grup wrażliwych, czyli dzieci, młodzieży, młodych pracujących, niepełnosprawnych i starszych, przedstawione informacje o skali i kierunkach pomocy społecznej oraz wskazane podstawowe determinanty ubóstwa i wykluczenia społecznego decydujące o powstawaniu i utrzymywaniu się zjawiska. W kończącym monografię posłowniu autorka odnosi się do nowej fazy w rozwoju polityki społecznej zapoczątkowanej w 2016 roku istotnie zwiększonymi transferami pieniężnymi z budżetu państwa, adresowanymi do rodzin z dziećmi (500+). (M.M.)

KUFEL-GAJDA J.: **Cykl koniunkturalny w Polsce a wahania marż w przemyśle spożywczym.** – IERIGŻ-PIB, Warszawa 2018, 246 s. *Studia i Monografie* nr 171.

Głównym celem przedstawianej monografii było zbadanie mechanizmu wzajemnego oddziaływania marż w przemyśle spożywczym i koniunktury gospodarczej. Praca powstała w ramach projektu „Mechanizm interakcji marż i koniunktury na przykładzie polskiego sektora żywnościowego” realizowanego w ramach konkursu Preludium NCN. Autorka analizowała sposób zmiany marż na tle zmian cyklu koniunkturalnego i ich wpływ na wahania koniunktury. Określiła charakter cykliczności marż w polskim przemyśle spożywczym pod względem kierunku i czasu, dokonała także estymacji zależności między marżami a koniunkturą gospodarczą. W części teoretycznej pracy, w której przedstawiła pojęcia koniunktury, jej miar, cykli i metod badania oraz marż monopolistycznych i metod badania ich cykliczności, wykorzystwała metody studiów

i krytycznej analizy źródeł literaturowych. Badania empiryczne obejmowały produkcję żywności, napojów i wyrobów tytoniowych w latach 2000-2013, a dane pochodziły z GUS i Eurostatu. Opracowując dane empiryczne, autorka zastosowała metody statystyczne i modele ekonometryczne umożliwiające estymację marż i koniunktury oraz zależności między nimi. W wyniku prowadzonych badań pozytywnie zweryfikowała hipotezę, że marże w polskim przemyśle spożywczym zachowują antycykliczność zarówno w ujęciu bezwarunkowym, jak i warunkowym. (M.M.)

SĄCZEWSKA-PIOTROWSKA A.: Zamożność dochodowa gospodarstw domowych. Determinanty, dynamika, zróżnicowanie przestrzenne. – Wyd. Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice 2018, 204 s.

W literaturze ekonomicznej często występują publikacje poświęcone analizie sfery ubóstwa, natomiast badania zamożnych gospodarstw domowych są rzadziej podejmowane. Tymczasem rola ludzi zamożnych w społeczeństwie jest istotna z uwagi na wpływ ekonomiczny (kształtowanie trendów w produkcji i konsumpcji), polityczny i kulturalny. Autorka podjęła się diagnozy zjawisk zamożności i bogactwa gospodarstw domowych w Polsce, biorąc pod uwagę ich determinanty, dynamikę i zróżnicowanie przestrzenne. Na podstawie próby badawczej gospodarstw domowych z badania panelowego „Diagnoza społeczna” analizowała realne dochody z lat 2000-2015, traktując je jako miernik zamożności i nie biorąc pod uwagę innych aspektów związanych z bogactwem, np. posiadanego majątku lub luksusowej konsumpcji. W pierwszym rozdziale publikacji autorka zdefiniowała zamożność i bogactwo, omówiła granice wyróżniające z podziałem na relatywne i absolutne oraz określiła funkcje pełnione w społeczeństwie przez najbogatszych. Rozdział drugi poświęciła nierównościom dochodowym i zmianom zachodzącym w rozkładzie dochodów w analizowanych latach. Następnie omówiła właściwości wskaźników zamożności i bogactwa oraz przedstawiła wyniki badań empirycznych odnoszących się do zamożności i bogactwa w Polsce. W dalszej części omówiła binarne modele logitowe, które wykorzystywała do wyznaczenia determinant zamożności i bogactwa. Kolejny rozdział poświęciła zróżnicowaniu przestrzennemu badanych zjawisk, przy czym najpierw scharakteryzowała wybrane statystyki globalne oraz lokalne, a następnie przedstawiła wyniki badań zamożności i bogactwa z wykorzystaniem modeli logistycznych. Ostatni rozdział dotyczy wymiaru czasowego zamożności i bogactwa, który autorka scharakteryzowała stosując metody i modele analizy historii zdarzeń, co pozwoliło ocenić czas przeżycia w stanach zamożności i bogactwa oraz wyznaczyć determinanty wyjść (wejść) z nich. (M.M.)

Oprac. M.M.

ARTYKUŁY EKONOMICZNO-ROLNICZE

BOROWY M., GOZDOWSKI D., WEREMCZUK A., DAHL M.: **System monitorowania masowych szkód w uprawach rolnych wywołanych anomaliami pogodowymi w Polsce – propozycja udoskonalenia.** – Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej 2018, nr 124, s. 79-91.

Szkody w rolnictwie z tytułu anomalii pogodowych występują w kraju każdego roku i wiążą się ze znacznymi stratami ponoszonymi przez producentów rolnych. Poszkodowanym rolnikom przysługuje prawo do rekompensaty, ale obecny system monitorowania oraz oceny strat jest mało wydajny i w związku z tym przygotowanie kompletnych informacji dla MRiRW może trwać ponad 3 miesiące, co wydłuża czas realizacji odszkodowań. Celem artykułu było przedstawienie sposobów usprawnienia systemu monitoringu masowych szkód rolnych oraz metody pomiarowej umożliwiającej skrócenie czasu pozyskania danych o poziomie strat w gospodarstwach. Zdaniem autorów nowoczesny system oceny występowania suszy rolniczej musi korzystać z następujących źródeł danych: rejestrowane przez stacje meteorologiczne, satelitarne o średniej i wysokiej rozdzielczości, numeryczne modele pogodowe, cykliczny monitoring stanu wybranych upraw na podstawie obserwacji z dronów, lokalizacja poszczególnych gatunków roślin na działkach rolnych, mapy glebowo-rolnicze w formie wektorowej. Przedstawione rozwiązanie pozwoli na obiektywną ocenę strat oraz sprawne, szybsze i precyzyjniejsze planowanie wydatków ze środków publicznych w przypadku wystąpienia negatywnych skutków anomalii pogodowych. (M.M.)

CZYŻEWSKI M., MATUSZCZAK A., MUNTEAN A.: **Approaching environmental sustainability of agriculture: environmental burden, eco-efficiency or eco-effectiveness** (Ku zrównoważeniu środowiskowemu rolnictwa: obciążenia środowiskowe, ekowydajność czy efektywność). – Agricultural Economics (AGRICECON) – Czech 2019, Vol. 65, No. 7, s. 299-306; <https://doi.org/10.17221/290/2018-AGRICECON>.

Badania pomiaru poziomu zrównoważenia rolnictwa prowadzone są od dawna, a najczęściej podejmowane analizy dotyczą ekonomicznego, społecznego i środowiskowego zrównoważenia. Pomiar ostatniego z wymienionych wydaje się być dotychczas najbar-

dziej problematycznym. Głównym celem artykułu było porównanie trzech podejść do pomiaru zrównowazenia środowiskowego rolnictwa. Podejścia te obejmowały określenie wskaźnika obciążenia środowiskowego, zrównoważonej wartości eko-wydajności produkcji rolnej oraz zrównoważonej wartości efektywności gospodarstwa rolnego. Autorzy oparli swoje badania na danych europejskiego FADN pochodzących ze 130 regionów. W opracowaniu wskazali na podstawowy problem przy określaniu zrównowazenia środowiskowego rolnictwa, który wynika z kryteriów przyjętych w analizie. We wspólnej polityce rolnej UE badacze rozpoznali zaznaczanie się zasady kompromisu, która polega na kompensowaniu obciążeń środowiskowych wywołanych produkcją rolną albo w alternatywnym ujęciu – dostarczaniem dóbr publicznych. Zdaniem autorów artykułu badania nad tymi dwoma efektami wydają się mieć kluczowe znaczenie dla uzyskania spójnej ścieżki rozwoju WPR. Z przeprowadzonych analiz wynika, że rozwój rolnictwa zorientowanego na generowanie dóbr publicznych jest bardziej prawdopodobny w sytuacji poprawy wydajności ekologicznej sektora. Osiąganie wydajności ekologicznej stanowi nadal wyzwanie dla europejskiego rolnictwa, ponieważ w rozpatrywanych regionach wydajność ekologiczna nie wiązała się ze zrównoważeniem środowiskowym. (M.D.)

KOSTOV P., DAVIDOVA S., BAILEY A: **Comparative efficiency of family and corporate farms: does family labour matter?** (Porównanie efektywności gospodarstw rodzinnych i gospodarstw osób prawnych: czy praca rodziny ma znaczenie?). – *Journal of Agricultural Economics* 2019, Vol. 70, No. 1, s. 101-115; doi: 10.1111/1477-9552.12280.

W literaturze przedmiotu dominację gospodarstw rodzinnych w światowym rolnictwie tłumaczy się często przewagami ekonomicznymi i społecznymi tej formy organizacji produkcji. Wśród przejawów „wyższości” gospodarstw rodzinnych wymienia się niższe koszty transakcyjne związane ze nakładami pracy i zarządzaniem oraz większa motywacja spokrewnionych użytkowników gospodarstwa do utrzymania bądź rozwoju działalności rolniczej. W artykule autorzy porównują efektywność rodzinnych gospodarstw rolnych na tle gospodarstw osób prawnych. Analizy zostały oparte na danych FADN z 2008 roku z Czech, Węgier, Rumunii i Hiszpanii. Zebrane informacje dotyczyły prawie 13 tys. gospodarstw, z czego 90% stanowiły gospodarstwa rodzinne. Autorzy przedstawili oszacowanie nieparametrycznej i niepodzielnej funkcji produkcji rolnej oraz wartości wskaźników wydajności dla poszczególnych form organizacyjnych gospodarstw. Wydajność zdekomponowali na dwie składowe. Jedną z nich dotyczyła różnic organizacyjnych, a drugą umiejętności zarządczych. W przeprowadzonych analizach udokumentowali przewagę efektywności technicznej wynikającej z kwestii organizacyjnych gospodarstw rodzinnych w stosunku do podmiotów osób prawnych. Wskazana różnica była związana z poziomem zaangażowania w produkcję rolną członków rodziny. Jednak w przypadku zdolności zarządczych gospodarstwa rodzinne nie wypadały tak korzystnie. Zaangażowanie rodziny rolniczej w pracę w gospodarstwie nie oddziaływało na efektywność techniczną wynikającą z umiejętności zarządczych. Zdaniem autorów opracowania uzyskane wyniki wskazują na potrzebę prowadzenia dalszych badań i działań pod kątem lepszego wykorzystywania oraz rozwoju kompetencji kierowniczych w gospodarstwach rodzinnych. (M.D.)

PHILIPPIDIS G., WASCHIK R.: **Melitz meets milk: The Impact of quota abolition on EU dairy export competitiveness** (Melitz a mleko: wpływ zniesienia kwot mlecznych na konkurencyjność eksportu unijnego mleka). – *Journal of Agricultural Economics* 2019, Vol. 70, No. 1, s. 44-61; doi: 10.1111/1477-9552.12276.

W badaniach dotyczących efektów zniesienia kwot mlecznych w UE zakładano zwykle konkurencję doskonałą w branży mleczarskiej. Zdaniem autorów artykułu takie podejście nie jest właściwe, ponieważ wspomniany segment rynku charakteryzuje się w większym stopniu konkurencją niedoskonałą. W swoich analizach autorzy wykorzystali zatem policzalny, globalny model równowagi ogólnej z konkurencją niedoskonałą, dający możliwość uwzględniania zmian strukturalnych sektora i innych charakterystycznych cech mleczarstwa. W swoich rozważaniach uwzględnili także założenia realnej heterogeniczności przedsiębiorstw, wynikające z ustaleń M. Melitza w ramach nowej teorii handlu międzynarodowego. Dzięki takiemu podejściu scharakteryzowali proces podejmowania decyzji eksportowych w firmach krajowych. Uzyskane wyniki przy użyciu policzalnego modelu równowagi ogólnej w wariancie konkurencji doskonałej były zgodne z dostępnymi analizami rynkowymi i danymi przedstawianymi w zestawieniach bazujących na statystykach publicznych. Wyniki dla wariantów konkurencji doskonałej i niedoskonałej układały się w zasadniczo podobne trendy, co było zbieżne z rezultatami analiz przeprowadzonych dotychczas w odniesieniu do mleczarstwa włoskiego. Autorzy artykułu sformułowali prognozę wystąpienia „wstrząsu” ekonomicznego dla unijnego mleczarstwa wynikającego ze zniesienia kwotowania produkcji mleka. Jednakże wskazane przewidywania dotychczas zostały potwierdzone w rzeczywistych danych jedynie w pewnym zakresie. Unijny przemysł mleczarski charakteryzuje się znaczącym poziomem innowacji produktowych, co dotyczy głównie dużych firm. Zdaniem autorów innowacyjność ta przyczynia się do zróżnicowania asortymentu całej branży, co dodatkowo zwiększa konkurencyjność eksportową unijnego mleka na rynkach zewnętrznych. (M.D.)

POKHARELA K.P., FEATHERSTONE A.M.: **Estimating multiproduct and product-specific scale economies for agricultural cooperatives** (Szacowanie wieloproduktowych i specyficznych korzyści skali dla spółdzielni rolniczych). – *Agricultural Economics* 2019, Vol. 50, s. 279-289; DOI: 10.1111/agec.12483.

W artykule oszacowano wieloproduktowe i specyficzne dla produktu korzyści skali, korzyści ekonomii zakresu, jak również efektywność kosztową z pojedynczymi i rocznymi kosztami granicznymi. Przeprowadzone badania udokumentowały zaznaczanie się wieloproduktowych korzyści ekonomii skali i ekonomii zakresu. Wyniki sugerują, iż wzrost skali produkcji i jej dywersyfikacja służy obniżeniu kosztów w spółdzielniach rolniczych. Zdaniem autorów wiele spółdzielni rolniczych notuje korzyści skali, co wskazuje, że odpowiedni sposób kierowania produkcją, polega na wpływaniu na kształtowanie się zmiennych efektów skali w przeciwieństwie oddziaływania na efekty stałe. W przeprowadzonych analizach specyficzna dla produktu korzyść skali notowana dla wszystkich rodzajów produkcji była zbliżona do jedności, co wskazywało upodabnianie się do wartości stałych korzyści skali. Roczne szacunki kosztów granicznych

świadczyły o tym, że spółdzielnie z czasem stawały się mniej efektywne, ale oszczędności wynikające z efektów skali i zakresu w dłuższym okresie utrzymywały się. Ponadto wyniki badań wskazywały na statystyczne różnice wskaźników ekonomicznych kosztów granicznych wyliczonych dla danych przekrojowych i w ujęciu rocznym. Oznacza to, że funkcja kosztów była zmienna w czasie. Relacje między efektywnością kosztową a wieloproduktową ekonomią skali wskazywały ponadto, że mniejsze spółdzielnie mogą obniżyć znacząco koszty nie tylko przez poprawę poziomu efektywności kosztowej, ale także poprzez zwiększenie skali swojej działalności. Autorzy spodziewają się, że zachęcanie małych spółdzielni do zwiększania skali produkcji będzie skutkowało kontynuowaniem fuzji podmiotów spółdzielczych na rynku. Procesy te będą następowały w całej branży do momentu wyczerpania się korzyści skali. (M.D.)

RADOMSKI P., KRUPIŃSKI J., KRAWCZYK W., MOSKAŁA P.: Certyfikacja i promocja produktów szansą dla rozwoju gospodarstw utrzymujących rasy rodzime zwierząt gospodarskich. – Zagadnienia Doradztwa Rolniczego 2019, nr 1, s. 72-87.

Ochrona zasobów genetycznych zwierząt hodowlanych i gospodarskich ras rodzimych ma na celu zachowanie i zwiększenie liczebności populacji oraz dążenie do utrzymania jak największej zmienności genetycznej. W Polsce od lat 80. XX wieku utrzymywanie rodzimych ras zwierząt wspierane było z budżetu MRiRW, a po przystąpieniu do UE dopłaty takie ujęte są w PROW w działaniu rolnośrodowiskowym w pakiecie „Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie”. Autorzy artykułu dokonali przeglądu systemu certyfikowanych produktów na poziomie UE i w Polsce. Sporządzili analizę dotychczas prowadzonych badań nad jakością produktów uzyskiwanych z ras rodzimych. Zbadali opinię konsumentów na temat jakości i atrakcyjności produktów lokalnych wytwarzanych w oparciu o surowce pozyskane od ras rodzimych oraz opinię hodowców tych ras odnośnie prowadzonej hodowli, znajomości rynku i perspektyw jego rozwoju. Stwierdzili, że najlepszą metodą ochrony zasobów genetycznych zwierząt hodowlanych i gospodarskich ras rodzimych jest zachowanie ich w warunkach naturalnych, tj. w gospodarstwach rodzinnych, często ekologicznych lub agroturystycznych, położonych na obszarach chronionych. Natomiast opracowany w Instytucie Zootechniki PIB system certyfikacji marką „Rasa Rodzima” może przyczynić się do rozwoju i umocnienia rynków lokalnych, wpływając na poprawę efektywności ekonomicznej gospodarstw utrzymujących rasy rodzime zwierząt gospodarskich. (M.M.)

SADOWSKI A., WOJTASIK J.: Potencjał produkcyjny rolnictwa w krajach Unii Europejskiej. – Zagadnienia Doradztwa Rolniczego 2019, nr 1, s. 5-19.

Znajomość potencjalnych możliwości produkcyjnych rolnictwa pozwala na określenie kierunków rozwoju sektora w poszczególnych państwach. Do wyznaczania potencjału produkcyjnego stosowane są zaawansowane metody statystyczne, w tym klasyczna metoda TOPSIS. Celem artykułu było zbadanie zróżnicowania potencjału produkcyjnego w poszczególnych krajach UE oraz zmian zachodzących w latach

2008-2016. Na podstawie danych FADN i miernika syntetycznego skonstruowanego przy pomocy wybranej metody wyodrębniono 4 klasy typologiczne wskazujące na zróżnicowanie poziomu rozwoju rolnictwa europejskiego. Stwierdzono, że najwyższy potencjał wytwórczy występuje w państwach UE-15, a z krajów UE-12 w Czechach i na Słowacji. Najniższy poziom wskaźnika syntetycznego w 2008 roku zaobserwowano w Bułgarii, Grecji i Rumunii, natomiast w 2016 roku w Grecji, Rumunii, Słowenii i Polsce. Kraje te cechuje rozdrobniona struktura agrarna oraz względnie wysokie nakłady pracy w rolnictwie. (M.M.)

SAINT-CYR L.D.F., STORM H., HECKELEI T., PIET L.: **Heterogeneous impacts of neighbouring farm size on the decision to exit: evidence from Brittany** (Zróżnicowanie wpływu wielkości sąsiadującego gospodarstwa na decyzje o odejściu z rolnictwa). – *European Review of Agricultural Economics*, 2019, Vol. 46, No. 2, s. 237-266; DOI:10.1093/erae/jby029.

W ostatnich dekadach w sektorze rolnym państw europejskich następują zmiany strukturalne polegające na zmniejszaniu się liczby producentów rolnych oraz wzroście wielkości przeciętnego gospodarstwa. Poznanie przyczyn rezygnacji z prowadzenia działalności rolniczej i jej uwarunkowań było od dawna przedmiotem badań ekonomiki rolnictwa. Artykuł wpisuje się w wymieniony kierunek analiz, ale szczególny nacisk jest w nim położony na aspekt terytorialny. Według autorów uwzględnienie interakcji przestrzennych między gospodarstwami rolnymi ma duże znaczenie dla polityki rolnej, ale podyktowane jest także dużą rolą czynników lokalnych w kształtowaniu się sytuacji na rynku gruntów rolnych. Zgromadzone dotąd wyniki badań dotyczyły na ogół prostych oraz jednowymiarowych relacji na określonych obszarach i były oparte głównie na wartościach średnich. Autorzy przy pomocy specjalnie opracowanego podejścia, bazującego na łączeniu wielu modeli, mogli kontrolować wpływ nieobserwowalnych zmiennych na analizowane zjawisko. Umożliwiło to określenie istotnych różnicowań, w szczególności obserwowanych w różnych typach gospodarstw. W badaniu skoncentrowano się na przyczynach decyzji podejmowanych przez rolników o likwidacji gospodarstw. Próbę badawczą stanowiły wszystkie gospodarstwa rolne z francuskiej Bretanii, które prowadziły działalność w latach 2004-2014 oraz były zarejestrowane w krajowym systemie ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych. Z przeprowadzonych analiz wynikało, że likwidacja gospodarstwa była pozytywnie skorelowana z wielkością sąsiedniej jednostki, przy czym odnotowano znaczące różnice w wyróżnionych typach obserwowanych podmiotów. W przypadku sporej części ankietowanych jednostek stwierdzono jednocześnie ujemny związek między ich likwidacją a rozmiarem pobliskich gospodarstw. Występowanie przeciwstawnych efektów zinterpretowano jako przejaw narastającej konkurencji o ziemię albo odzwierciedlenie różnego tempa adaptacji nowych technologii rolniczych. (M.D.)

WICKI L., PIETRZYKOWSKI R.: **Zróżnicowanie przestrzenne wykorzystania środków na modernizację gospodarstw rolnych z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich** – Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie Ekonomia i Organizacja Gospodarki Żywnościowej 2018, nr 124, s. 93-108.

Autorzy artykułu na podstawie danych GUS i ARiMR z lat 2007-2018 badali przestrzenne zróżnicowanie wykorzystania środków z PROW 2007-2013 i 2014-2020 przeznaczonych na modernizację gospodarstw rolnych. Do oceny zmian zróżnicowania przestrzennego wykorzystali wskaźnik autokorelacji przestrzennej Morana. Sformułowali hipotezę badawczą, że w regionach o wyższej średniej powierzchni gospodarstw intensywność korzystania z dotacji na modernizację była wyższa. W wyniku przeprowadzonych analiz stwierdzili, że w okresie realizacji PROW 2014-2020 nastąpiły zmiany w przestrzennym rozkładzie wykorzystania środków na wsparcie inwestycji w gospodarstwach w stosunku do lat 2007-2013. Nastąpił wzrost intensywności wykorzystania dotacji w tych województwach, w których są duże gospodarstwa rolne, a spadła aktywność korzystania ze wsparcia inwestycji w regionach o rolnictwie rozdrobnionym. Działania ukierunkowane na dofinansowanie modernizacji gospodarstw w ramach PROW sprzyjają przede wszystkim rozwojowi jednostek silnych ekonomicznie. (M.M.)

Oprac. Zespół